

โครงการวิจัยและพัฒนาการผลิตไม้และหวายบนพื้นที่สูง

ไม้และหวายเป็นพืชท้องถิ่นที่ชุมชนบนพื้นที่สูงนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการบริโภคและใช้สอย นอกจากนี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้อีกด้วย และเพื่อให้การใช้ประโยชน์จากไม้และหวายมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน ควรมีการคัดเลือกชนิดพันธุ์ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการใช้ประโยชน์ มีวิธีการเกษตรกรรมและการจัดการแปลงปลูกและการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตหวายและไม้ รวมถึงการศึกษาความต้องการของตลาดของพืชทั้งสองชนิด เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสร้างช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อันจะเป็นแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาเป็นการปลูกพืชอายุยาวร่วมกับป่าและลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูง จากการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาและพัฒนาการผลิตไม้บนพื้นที่สูง ดำเนินงานในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหมอกจ๋าม อ่างช้างและผาตั้ง โครงการขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ ถ้ำเวียงแก้ว (น้ำพัน) แม่มะล่อ แม่สลอง และวาวี (แม่พริก) พบว่า มีข้อมูลชนิดไม้ที่มีการใช้ประโยชน์ทั้งหมด 62 ชนิด แบ่งเป็นไม้ท้องถิ่นในประเทศไทย 12 สกุล 45 ชนิด และไม้ต่างประเทศ 6 สกุล 17 ชนิด และได้เพาะเมล็ดไม้จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ไม้หวายอ่างช้าง ไม้รวกป่า ไม้หางป่า ไม้เลื้อย ไม้มันหมู เพื่อนำต้นกล้าดังกล่าวไปปลูกคัดเลือกลักษณะไม้ที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตต้นพันธุ์ในแปลงปลูกทดสอบ ณ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ และมีวิธีการจัดการที่เหมาะสมสำหรับเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของไม้ สำหรับผลิตหน่อ คือการให้น้ำ ใส่ปุ๋ย คลุมโคน ตัดแต่งลำ และสาบกอก ซึ่งช่วยให้ผลิตหน่อออกฤดูฝนได้ โดยหน่อชุดแรกจะออกเดือนเมษายน-มิถุนายน สำหรับการปลูกไม้เพื่อผลิตลำ ต้องตัดลำอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปออกให้หมด โดยตัดให้ชิดพื้นดินเพื่อให้อาหารสะสมที่เหง้า ช่วยกระตุ้นการแตกหน่อใหม่ที่สมบูรณ์แข็งแรง ฤดูกาลตัดฟันที่เหมาะสม คือ เดือนพฤศจิกายน-เมษายน

2. การศึกษาและพัฒนาการผลิตหวายบนพื้นที่สูง ดำเนินงานในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงปางแดงใน โป่งคำ และแม่จรม พบว่า มีหวายที่ใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง 2 สกุล 13 ชนิด และมีวิธีการจัดการที่เหมาะสมสำหรับเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของหวายสำหรับปลูกเพื่อตัดหน่อ คือ การปลูกในที่โล่งแจ้ง มีการให้น้ำ การใส่ปุ๋ย รวมถึงการสาบกอกและตัดแต่งใบอยู่เสมอ จะกระตุ้นให้เกิดการแตกหน่อและเพิ่มขนาดของหน่อหวาย หวายหน่อแรกสามารถตัดได้เมื่ออายุ 2-3 ปี และควรตัดให้สูงจากระดับดินเหนือข้อตาที่หนึ่งเป็นหลัก ขนาดหน่อที่เหมาะสมกับการตัดคือหน่อที่กำลังแทงยอดอ่อนยาวไม่เกิน 30 เซนติเมตร สำหรับการปลูกหวายเพื่อใช้ลำ ต้องอาศัยต้นไม้อิงอาศัยและปลูกภายใต้ร่มรำไร และจำนวนลำหวายต่อต้นไม้อิงอาศัยมีความเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับหวายแต่ละชนิด และควรตัดลำหวายที่แก่สูงจากระดับพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร

3. การศึกษาและวิเคราะห์การผลิตและการตลาดของหวายและไม้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูกในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง พบว่า ตลาดยังมีความต้องการไม้และหวายเพื่อเป็นวัตถุดิบจำนวนมาก ซึ่งโอกาสทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์จากไม้และหวายในอนาคตเป็นไปได้ในทางที่ดี ในขณะที่อุตสาหกรรมหน่อไม้ปีมีช่องทางการจัดจำหน่ายลดลง เนื่องจากความนิยมรับประทานหน่อไม้ลดลง

ผลผลิตที่สำคัญ

1. ข้อมูลชนิดไม้และหวายที่มีการปลูกและใช้ประโยชน์
2. ชนิดไม้ที่เกิดจากการเพาะเมล็ด
3. วิธีการจัดการที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตไม้และหวาย
4. รายงานผลการวิเคราะห์ระบบการผลิตและการตลาดของไม้และหวายสำหรับใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูก

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

เกษตรกรในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงนำวิธีการปลูกและการจัดการไม้และหวายที่เหมาะสมไปใช้ในการผลิตไม้และหวายให้ได้ตรงกับความต้องการของตลาดและเกิดการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและชุมชน

(ก) การจัดการแปลงปลูกไม้สำหรับผลิตหน่อ

(ข) หน่อไม้

(ค) การจัดการแปลงปลูกหวายสำหรับตัดหน่อ

(ง) หน่อหวาย

ภาพการวิจัยและพัฒนการผลิตไม้และหวายบนพื้นที่สูง